

A man with a dark brown wig and heavy eye makeup is flexing his biceps. He is wearing a white lace-trimmed top. The background is plain white.

ZKROČENÍ ŽLÉ ŽENY

Willam Shakespeare

ZKROČENÍ ZLÉ ŽENY

Překlad **Jiří Josek** / Režie **Zdeněk Dušek** /
Dramaturgie **Marta Ljubková** /
Výprava **Jan Štěpánek** / Hudba **Daniel Fikejz** * /
Choreografie úvodního tance **Filip Staněk**

BATTISTA MINOLA, bohatý měšťan z Padovy / **Norbert Lichý**
VINCENZO, bohatý měšťan z Pisy / **Jiří Müller**
LUCENZIO, Vincenzův syn, zamilovaný do Bianky / **Lukáš Melník**
PETRUCCIO, veronský šlechtic, Kateřinin nápadník / **Dušan Urban**
GREMIO / **Michal Weber**
HORTENSIO / **Přemysl Bureš**
TRANIO / **Jan Vápeník**
GRUMIO / **Ondřej Brett**
STARÝ PÁN z Mantovy / **Roman Widenka**
POSEL, PIETRO / **Petr Lacina**
MARCELLO, KREJČÍ, STRÁŽNÍK / **Pavel Kresta**
WALTER / **Jiří Müller**
KURT / **Filip Kapusta**
KATEŘINA / **Tomáš Dastlík**
BIANKA / **Michal Sedláček**
VDOVA / **Filip Kapusta**

Premiéra 11. května 2012 v Divadle Petra Bezruče

* Na textu šovinistické písně spolupracoval Tomáš Pártl

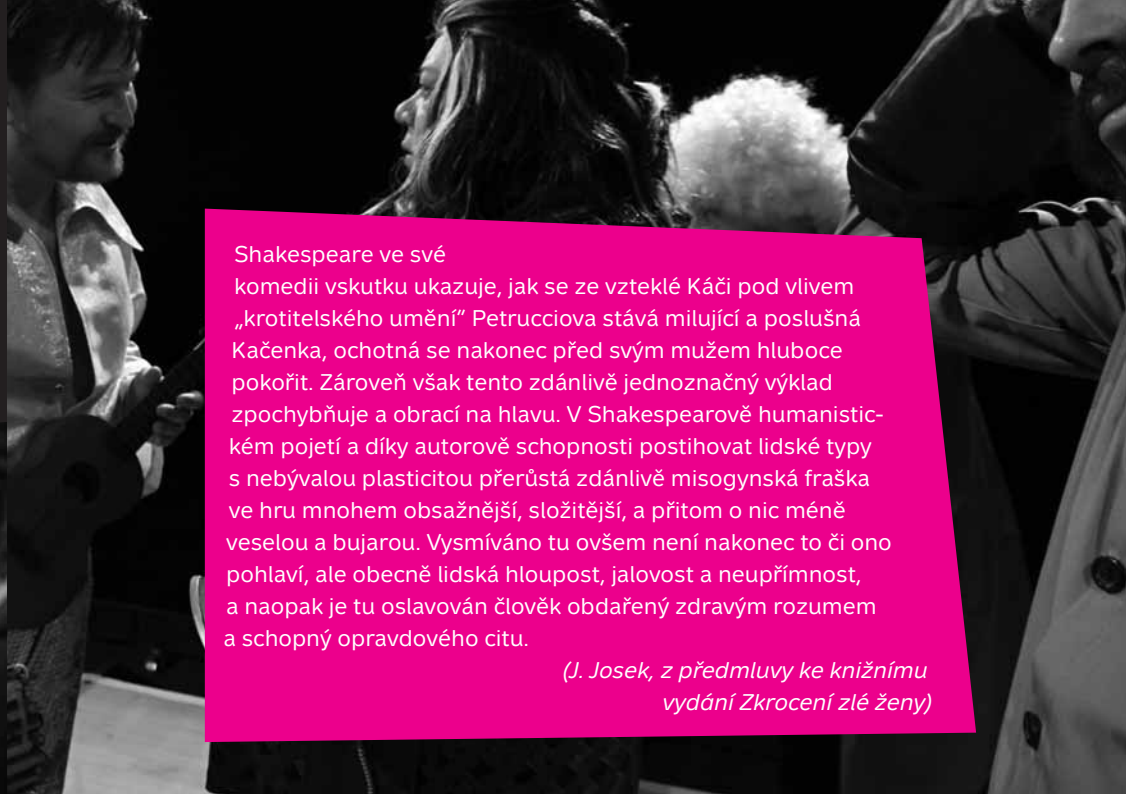
Zkrocení zlé ženy spadá do raného období Shakespearovy tvorby. Odhaduje se, že hra vznikla někdy před rokem 1594, a podle některých komentátorů jde vůbec o první komedii (ne-li dokonce o první hru), kterou Shakespeare napsal. Traduje se o ní, že jako literární výtvar nepatří k nejzdařilejším, ale na divadle představuje skoro vždy zaručený úspěch. Úspěšnost této komedie je z velké části dána tím, že si zde autor zvolil téma věčné a vděčné – vztah mezi mužem a ženou, boj mezi pohlavími, a vtělil ho do atraktivní podoby divadelní frašky.

Dobové představy o postavení muže a ženy ve společnosti lze demonstrovat na dvou textech, z nichž Shakespeare dokonce ve své hře volně cituje: prvním je tehdy populární anonymní balada o hádavé ženě, kterou její manžel zbičovanou a nahou zašije do nasolené koňské kůže a nechává ji tam, dokud žena nezkrotne, druhým je *Kniha obecných modliteb*, breviář anglikánské církve, hlásající zásadu, že žena je muži vždy povinována láskou, úctou a poslušností. Přestože jde o dokumenty zcela odlišné, jedno mají společné – přisuzují ženě ve společnosti podřadné postavení.

Shakespeare ve své komedii vskutku ukazuje, jak se ze vzteklé Káči pod vlivem „krotitelského umění“ Petrucciova stává milující a poslušná Kačenka, ochotná se nakonec před svým mužem hluboce pokořit. Zároveň však tento zdánlivě jednoznačný výklad zpochybňuje a obrací na hlavu. V Shakespearově humanistickém pojetí a díky autorově schopnosti postihovat lidské typy s nebývalou plasticitou přerůstá zdánlivě misogynická fraška ve hru mnohem obsažnější, složitější, a přitom o nic méně veselou a bujarou. Vysmíváno tu ovšem není nakonec to či ono pohlaví, ale obecně lidská hloupost, jalovost a neupřímnost, a naopak je tu oslavován člověk obdařený zdravým rozumem a schopný opravdového citu.

(J. Josek, z předmluvy ke knižnímu vydání Zkrocení zlé ženy)

ŽENY JSOU ANDĚLÉ, KDYŽ SE O NĚ UCHÁZÍME

OD PREMIÉRY K DNEŠKU

Nejstarší doložené uvedení *Zkrocení zlé ženy* proběhlo 13. června 1594 v londýnském divadle Newington Butts pod názvem *The Tamyng of A Shrowe* a není zcela jisté, jaká to byla verze. Protože se dá předpokládat, že představení byl přítomen sám autor, zřejmě kanonická. Skutečně doložené uvedení Shakespearova textu pochází z 26. listopadu 1633, kdy bylo *Zkrocení* provedeno na dvoře pro Karla I., který ho ohodnotil slovem „líbí se“.

Úspěch Shakespearovy komedie potvrzují různé varianty (například *The Woman's Prize, or The Tamer Tamed / Ženina cena neboli Zkrocený krotitel* od Johna Fletchera, napsáno kolem roku 1611), původní hra byla podle všeho uváděna v divadlech Globe a Blackfrairs dokonce šestnáct let po své premiéře, což bylo na svou dobu neobvyklé.

Shakespearovy hry se později na jevišti nedostávaly tak často, inscenace londýnské scény Drury Lane z let 1663–4 byla zřejmě jediným uvedením původního textu po polovině sedmnáctého století. Následovalo množství adaptací, které ovládly scény na celé osmnácté století. Po dvou stech letech úprav se původní *Zkrocení* vrátilo na jeviště až roku 1844. V této inscenaci zůstala Shakespearova předehra, v níž opilec Sly usíná a celá hra je mu předváděna na pomezí jakéhosi snu.

V průběhu následujících let býval Sly z jeviště odnášen v různých fázích představení, někdy hned po prvním dějství, někdy až na konci (Shakespeare sám jeho příběh neuzavírá). Nejvýznamnější inscenace poloviny devatenáctého století sice se Slyem počítaly, režisér ale obvykle zasahoval do původního textu a výrazně krátil Kateřinin závěrečný monolog.

Totéž se týkalo i pozdějších amerických inscenací (do USA se *Zkrocení* vrátilo roku 1887). Od oxfordské inscenace v roce 1919 se předehra začíná obvykle vynechávat. Nicméně slavný

německý režisér Max Reinhardt, který *Zkrocení* dělal v roce 1923 jako frašku, inspirován commedií dell'arte, předeheru zachoval, stejně jako Barry Jackson ve slavné inscenaci z roku 1928 v Royal Court Theatre. V některých variantách byl rámec hry uzavřen – po dokončení příběhu Kateřiny a Petruccia je Sly vrácen do hospody, kde na začátku pil, a po probuzení oznamuje, že měl sen, v němž pochopil, jak zkrotit svou ženu.

Veleúspěšná broadwayská produkce z roku 1935 se hrála bezmála sto třicetkrát; vystupovali v ní trpaslíci, akrobati, klauni a cirkusová zvířata, a manželé Alfred Lunt (režisér a představitel Petruccia) a Lynn Fontanne (Kateřina) s ní procestovali celé Spojené státy. O jejich dramatickém vztahu, jehož bylo *Zkrocení* údajně dokonalým otiskem, pojednává nejprve divadelní, později zfilmovaný muzikál *Kiss Me Kate* (1948, resp. 1953).

Druhá polovina dvacátého století je sérií úspěšných inscenací, v nichž se v ústředních rolích objevili například Peter O'Toole, Vanessa Redgrave, Meryl Streep, Morgan Freeman ad. Některá uvedení byla situována na divoký západ, jiná využila moderní jazykovou úpravu, jindy se hrálo s principem divadla na divadle atd.

Režisérka Delia Taylor uvedla v roce 1999 inscenaci s kompletně ženským obsazením (Clark Street Playhouse), totéž se opakovalo v divadle Globe roku 2003 (režie Phyllida Lloyd).

Samé muže obsadil Edward Hall v roce 2006, který *Zkrocení* hrál se svou skupinou Propeller Company v londýnském Courtyard Theatre jako součást projektu Royal Shakespeare Company, během něhož bylo uvedeno celé Shakespearovo dílo.

**ŽENA JE JAKO CITLIVÉ VÁHY:
JEN MALOUNKO SE JÍ DOTKNEŠ,
A JIŽ JE JAZÝČEK V POHYBU**

KATEŘINA A PETRUCCIO ZKROCENI JINAK

Na motivy Shakespearovy hry vzniklo množství oper, první byla opera buffa libretisty Carla Francesca Badiniho a skladatele Ferdinanda Bertoniho s názvem *Il duca di Atene*. Následovala *La capricciosa corretta* (1795) od španělského komponisty Vicente Martín y Soler (libreto Lorenzo Da Ponte) a několik dalších operních zpracování. První muzikálové adaptace se datují do první třetiny osmnáctého století, tou nejslavnější se stala divadelní verze *Kiss Me Kate* (1948), která získala mnoho divadelních cen a na jevišti se vrátila ještě mnohokrát. Existují i baletní verze, ta poslední z konce šedesátých let minulého století. Nejstarším doloženým filmovým zpracováním je němý film z roku 1908 (režie D. W. Griffith), o tři roky později natočili němý film i Francouzi, později Italové, a s prvním primitivním zvukem

si hrála verze z roku 1915. Následuje nepočítaně zpracování různých produkcí. V roce 1929 si slavnou dvojici zahráli Mary Pickford a Douglas Fairbanks st., úspěšná byla italská verze z roku 1967, kterou režíroval Franco Zeffirelli a v níž se objevili Elizabeth Taylor, Richard Burton a Michael York. Inspiraci Shakespeare poskytl americkému režisérovi Gilovi Jungerovi, který svůj snímek *Deset důvodů, proč tě nenávidím* (1999) zasadil na americkou střední školu; hráli v něm Heath Ledger a Julia Stiles. První televizní zpracování (na BBC v roce 1939) vzniklo na základě pozdní adaptace anglického herce Garricka, který hru uváděl pod názvem *Kateřina a Petruccio*. Shakespearovu (zkrácenou) verzi poprvé vysílal americký kanál CBS v roce 1950, pořad trval šedesát minut. V roce 1980 si Petruccia v televizní verzi BBC (vzniklé v rámci série *BBC Shakespeare*) zahrál John Cleese, známý z komediální skupiny Monty Python's Flying Circus. Bylo to jeho první účinkování v Shakespearovi, a setkala se s rozporuplným přijetím. Petrucciho byl v této verzi interpretován jako puritán, přičemž s výjimkou předehry byl zachován téměř úplný text. V roce 2000 vznikla brazilská soap opera *O cravo e a Rosa* (*Karafiát a růže*) založená na původní Shakespearově hře.

KDO ZÍSKAL SRDCE LVÍ, ZÍSKÁ I SRDCE ŽENY

VÝCVIK DRAVCE

Dravec je od přírody nezkrotný tvor. V rukou sokolníka se však rychle ochočí a je k němu milý. Základ je v potravním reflexu. Sokolník nabízí dravci snadno dostupnou potravu a dravec mu to oplácí svou nezvyklou krotkostí. Ale je nesmysl domnívat se, že dravec musí být hodný a musí se vrátit. V sokolnictví je totiž dravec víceméně svobodný. Jestli bude mít pána rád a jestli se k němu po vypuštění vrátí, závisí jen na jeho vůli, což je naprosto výjimečné. Zvířata totiž ve většině případů lidem slouží a musí poslouchat – v sokolnictví je to ale s dravci úplně jinak.

Na počátku si dravec musí uvědomit, kdo ho krmí. Také musí vědět, že sokolník je jeho přítel a ne konkurent (i když to později nebude až taková pravda). Zprvu to chce hodně trpělivosti, protože dravec se nesmí do ničeho nutit. Musí se počkat, až sám přeskočí na rukavici. V této době musí být jednání sokolníka co nejmilejší, nejopatrnější a hlavně klidné a neuspěchané. Na rukavici se podává maso, a tím si sokolník získá postavení snadného úlovku, který dravec většinou neodmítne. Dravec musí mít perfektní důvěru k rukavici a sokolníkovi. Ta se může snadno porušit nebo dokonce zničit, protože vztah dravec - člověk je zatím jen křehký a krátký. Dravec je při dobrém výcviku po této etapě dostatečně krotký a ruky se nebojí. To je výsledek jemného a trpělivého snažení.

ČÍM U MUŽŮ BODUJÍ ZLÉ ŽENY?

Zlé holky mají u mužů úspěch. Ale proč? Proč muži chodí s nesnesitelnými ženami, které je na každém kroku omezují? V čem spočívá jejich kouzlo?

1. MUŽ OD ZAČÁTKU VÍ, NA ČEM S NÍ JE

Semetrika (někdy bývá označována jako hysterka) je semetrikou stále. Už na začátku vztahu dělá svému partnerovi scény. My hodné holky si myslíme, že muž by z takového vztahu rychle vycouval. Ale ne. Na začátku vztahu je přece každý zamilovaný. Takže prostě jen ví, na čem je. Semetrika si nebere servítky a dá hned najevo svůj nesouhlas. Její chování a reakce se nemění a to muži dává jistotu. Sice takovou prapodivnou jistotu, že se musí připravit na scény a hádky, ale zná je, ví, co ho čeká, najde si nějakou metodu, jak na to reagovat, a nemusí zvládat něco nečekaného.

Co dělají špatně hodné holky:

Jsou prostě hodné. Tolerují muži pánské jízdy, usmívají se nad jeho trapným chováním. Jenomže nutně přijde chvíle, kdy už to nejde! V tom okamžiku zareagují jinak, tedy konečně normálně, jenomže – z pohledu mužů – ukážou svou pravou tvář, a muž se nestačí divit. Kde je ta pohodová holka, která nad vším s úsměvem mávla rukou? Muž je překvapen. A on nechce být překvapován! Už vůbec ne změnami v chování své partnerky.

2. POTŘEBUJE OCHRAŇOVAT, PROTOŽE JE NA NĚM CITOVĚ ZÁVISLÁ

„Nikam nechod, co si bez tebe počnu? Nenechávej mě samotnou, kdy se vrátíš?“ Takové a podobné výstupy značí ženinu zranitelnost a závislost. To má muž rád.

Co dělají špatně hodné holky:

Snaží se být nad věcí. Sice by na něj nejraději z plných plic zakřičely, aby byl s nimi, ale nakonec jen smířlivě řeknou: „Jdi...“ Možná dokonce dodají: „A užij si to.“ Muž jde. Žena pak brečí do polštáře: „Jak to, že nepoznal, že chci, aby byl se mnou?!“ A muž cestou uvažuje, že se jeho žena vlastně klidně obejde bez něj...

3. VÍ PŘESNĚ, CO CHCE, A ŘÍKÁ SI O TO

Muž je spokojený, když jsou věci jasné, když ho netíží žádná pochybnosti a úvahy. A semetrika ví, co chce, a na rovinu to říká. Možná trochu hlasitě, ale jasně. Muž není na pochybách, nehrozí mu, že by měl přemýšlet o tom, co se za jejími slovy či chováním tají.

Co dělají špatně hodné holky:

Bojí se říct věci na rovinu. Nemusí jít jen o nepříjemné zásadní záležitosti, ale klidně o běžné prkotiny (které ale ztrpčují život nejvíce). Jenomže muž není vědma, a co mu partnerka neřekne, to nepozná, o pravých touhách hodných holek nemá ani ponětí. Může se tedy pouze domnívat, a to opravdu není jeho oblíbená činnost.

4. NECHCE PO NĚM, ABY SE ROZHODOVAL A NĚCO ŘEŠIL

Semetriky vědí, co chtějí, a chtějí, aby to muž udělal. Muži jasně sdělují, co má udělat, a tak se nemusí rozhodovat, nemusí nic řešit, což ho uspokojuje a osvobozuje. Ženy totiž rády rozhodují a málokdy je jim něco jedno. Mužům dost věcí jedno je a neradi rozhodují (a to i za svou partnerku). Když navíc žena ví, jak na to, a za muže rozhoduje takovým způsobem, že muž má pocit, že mu žena pomáhá v jeho vlastním (těžkém) rozhodování, ani ho nenapadne, že vlastně ve vztahu nemá žádné rozhodovací právo a poslední slovo řekla ona.

Co dělají špatně hodné holky:

Čekají, co řekne muž. Když je jeho mínění jiné, než v jaké ve skrytu duše doufaly, ustupují.

5. DÁVÁ NAJEVO SVŮJ ZÁJEM

Ženy, které svým mužům dělají scény, vlastně jen dávají najevo svůj zájem. A v muži se v tu ránu ozve jeho macho stránka. Odmyslí si tón, kterým mu žena přednášela výčitky, a takto očištěné sdělení mu jasně říká: „Jo, fakt mě miluje. Chce mě!“

Co dělají špatně hodné holky:

Většinou se snaží být samostatné. Mají pocit, že muž chce mít vedle sebe ženu, která ho moc neotravuje a dokáže se sama rozhodnout. Muži to sice imponuje, ovšem jen do chvíle, kdy si uvědomí, že se jeho partnerka dokáže s přehledem obejít bez něj.

6. JE VÁŠNIVÁ A TEMPERAMENTNÍ

Ženy semetriky jsou výbušné a temperamentní. A to muže přitahuje. Stinné stránky takové povahy sice poznají brzy, ale muži se nejspíš řídí pravidlem ‚něco za něco‘. Raději budou mít temperamentní ženu s horkou krví než leklou rybu. Se semetrikou se muž nenudí (nebo aspoň nemá chvíli klidu, kdy by si to uvědomil).

Co dělají špatně hodné holky:

Mají rády klid. I muži často tvrdí, že mají rádi klid, ale není tomu tak. Časem začnou zrušení a vášeň ve vztahu postrádat. A v klidných chvílích s hodnou holkou si to uvědomí.

7. JINAK JE ÚPLNĚ D-O-K-O-N-A-L-Á

Ženy semetriky vědí, jak svou ‚dokonalost‘ prodat, jak vnuknout muži přesvědčení o své kvalitě. Kladné vlastnosti nejlépe vyniknou ve světle těch méně ctnostných.

Co dělají špatně hodné holky:

Nesnaží se před svým partnerem tvářit dokonale. A to je ta největší chyba, milé hodné holky. Máte pocit, že když mu své chyby a nedokonalosti přiznáte, bude vám za vaši upřímnost vděčný? Ne! Pokud vás partner bude přesvědčovat o vaší dokonalosti, jen přitakejte (zlá žena navíc přidá koketní úsměv). Až pak jednou za čas uděláte hysterickou scénu, bude ji muž považovat jen za malou vadu na vaší dokonalosti, ne za osudovou chybu.

(podle časopisu Yellow, červenec 2011)

inspice **michal weber** / náповěda **michaela krejčí** / rekvizity **tereza dubová** /
garderoba **lenka králová** / vlásenky **michaela kadlecová** / světla **jiří kos** /
zvuk **pavel johančík** / šéf výroby **jan říha** / jevištní mistr **filip kapusta** /
technika **pavel kresta, roman widenka, petr lacina**

program vydala **divadelní společnost petra bezruče, s. r. o.**, k šesté premiéře
sezóny 2011–2012 / textová část programu **marta ljubková** / fotografie **petr hrubeš,**
tomáš ruta / grafický návrh plakátu a programu **lukáš horký** /
vytiskl **proprint, s. r. o., český těšín**

divadlo petra bezruče provozuje **divadelní společnost petra bezruče** /
ředitel **jiří krejčí** / umělecký šéf **martin františák** / manažer **tomáš suchánek** /
dramaturg **daniela jirmanová** / tajemnice uměleckého provozu **johana dubová** /
lektorka dramaturgie **stanislava rožnovská** / divadlo je provozováno za finanční
podpory statutárního města ostrava / autorská práva k překladu
vlastní překladatel **jiří josek**

A photograph of two people. On the left, a man with a dark beard and a black hat is wearing a black suit jacket over a white shirt. He is holding a white, fluffy lamb. On the right, a woman with long, straight black hair and heavy eye makeup is wearing a white, sleeveless lace dress. She is also holding the lamb. The background is plain white. A pink text box is overlaid on the image, containing a quote in Czech and the name Simone de Beauvoir.

„Adam byl jenom návrh nanečisto, stvoření
člověka Bůh dovršil, až když stvořil Evu.“
Simone de Beauvoir